

Omastehooldusest

10. november 2015, Valga

MTÜ Eesti Omastehooldus

Helle Lepik ja Ivar Paimre

Ühingust (1)

- ♥ MTÜ Eesti Omastehooldus – 24.02.2011
- ♥ Kodus pereliikmeid ja lähedasi hooldavate inimeste olukorra parandamine, omastehooldajate ja nende pereliikmete, piirkondlike tugi- ja kogemusrühmade ja kõikide hooldajatööd väärtustavate inimeste toetamine ja arendamine
- ♥ Kogemuskoda – kogemusrühmad üle Eesti
- ♥ 140 registreeritud liiget

Ühingust (2)

- ♥ Projektitööd on suunatud omastehooldajate koolitamisele, nende eneseteadlikkuse tõstmisele ja enesemääramise edendamisele ja ühiskondliku teadlikkuse kasvatamisele, arvestades erinevate huvigruppide vajadusi
- ♥ Eesti omastehoolduse foorum 2011, 2013
- ♥ Eesti omastehoolduse arengukava 2013-2020 (2012)
- ♥ Koostööpartner – Eesti Sotsiaalministeerium
  - ♥ Eesti sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse, tööhõive ning võrdsete võimaluste arengukava 2016-2023
  - ♥ Sotsiaalse kaitse lepe 18.11.2014 -
- ♥ Euroopa omastehooldajate ühendus Eurocarers – täisliige ja juhatuse liige, 2013 -

Mõisted

- ♥ Eesti **hoolekande korraldamise** põhimõtteks on nii isiku vastutus enda ja oma perekonnaliikmete eest kui ka avaliku sektori abi andmise kohustus, kui isiku ja perekonna võimalused toimetulekuks ei ole piisavad.
- ♥ **Omastehooldaja** – inimene, kes hooldab pereliiget või lähedast, kes haigusest, puudest või muust erivajadusest tingitult vajab kõrvalabi oma igapäevaelu toimingutes.
- ♥ **Omastehooldus** – pikaajalise haige, puudega inimese, sh lapse ja eaka lähedase kodus abistamine, järelevalve ja hooldus lühiajaliselt, ajutiselt või ööpäevaringselt.

Kes on omastehooldaja?

Omastehooldajad on igas vanuses inimesed, kes hooldavad (enamasti tasustamata) väljaspool professionaalset või formaalset hoolekandesüsteemi oma pereliiget või lähedast, kes haigusest, puudest või muust erivajadusest tingitult vajab kõrvalabi oma igapäevaelu toimingutes.

(Eurocarers, 2014)

Sotsiaalkaitsekomitee aruanne

- ♥ „Pikaajalise hooldusvajaduse adekvaatne sotsiaalkaitse vananeva ühiskonna tingimustes“
- ♥ Hooldusvajaduse ennetamine
- ♥ Tervislikud eluviisid
- ♥ Iseseisva elu toetamine
- ♥ Integreeritud süsteem – hoolekanne ja tervishoid
- ♥ Töö- ja hoolduskohustuse ühildamine
- ♥ Pikaajalise hoolduse efektiivsus ja kättesaadavus
- ♥ Tõenduspõhisus – elukvaliteet, tööhõive
- ♥ Eesti aruanne ja omastehooldus

Omastehoolduse ülekaal

- ♥ 20 miljonit hooldajat suure hoolduskoormusega – 20+ tundi nädalas
- ♥ 80% hoolduskoormusest kannavad omastehooldajad – abikaasad, lapsed ja sugulased
- ♥ Enamuses naised vanuses 45+
- ♥ Pea kõigis liikmesriikides rohkem kui pooled kuni 65aastased omastehooldajad ühitavad töö ja hoolduse
- ♥ Märkimisväärne hulk inimesi on hoolduskohustuse tõttu aktiivsest tööhõivest eemaldunud

(Anderson, Eurofound 2015; Eurocarers, 2014)

Omastehooldus on surve all

♥ järgnevatel põhjustel:

–madal sündivus, väiksemad pered, suurenev mobiilsus, naiste suurenev aktiivsus tööhõives, pikenev tööiga

♥ Murekohad

–hooldustöötajate puudus, omastehooldajate vähene toetus ja tõrjutuse oht

♥ Murekohti võimendavad majanduslik ebastabiilsus ja kärped senises toetuste- ja teenustesüsteemis.

(Anderson, Eurofound 2015; Eurocarers, 2014)

Hoolduse olemus

- ♥ Inimsuhete loomulik osa

  - osa meie sotsiaalsest olemusest, aidata hooldada oma lähedast, sageli vastastikune

- ♥ Kaasneb moraalne kohustus – kohusetunne

- ♥ Sisaldab ajalist mõõdet; elukaare perspektiiv

- ♥ Enda realiseerimise võimalus, kuuluvustunne

- ♥ See ei sobi igaühele!

- ♥ Omastehooldajate eneseteadlikkus ning sotsiaalne ja kultuuriline tunnustus

(Nolan *et al.* 1996, Hanson *et al.* 2006)

Omastehooldajate tervis ja heaolu

- ♥ Terviseriskide (füüsilised ja vaimsed) suurenemine hoolduskoormuse tõttu ja hooldusperioodi pikkuse mõjul
- ♥ Naised on enam mõjutatud kui mehed
- ♥ Tööealiste mittetöötavate hooldajate tervislik seisund on halvem võrreldes tööhõives hooldajatega ja mitte-hooldajatega, samuti kogetakse suuremat vaesust ja sotsiaalset tõrjutust

(Andersson, Eurofound 2015)

Omastehoolajate vajadused/eelistused

- ♥ „ülinõudlikud“ omastehoolajad!
- ♥ Omastehoolajad kui koostööpartnerid, tugisüsteemi olemasolu:
- ♥ **informatsioon** ja nõustamine, **haridus** ja/või koolitused,
- ♥ **toetus** (psühhosotsiaalne, praktiline)
- ♥ ”olla hea hooldaja”

(Nolan *et al.* 1996; Hanson *et al.* 2008; Schumacher *et al.* 1998)

Informatsioon, haridus ja koolitus

- ♥ Hooldatava abivajaduse/haiguse tundmine, enimlevinud probleemid ja ravi/toetus
- ♥ Kohalikud tugiteenused, toetused, abivahendid ja kohandused
- ♥ Toimetulek
- ♥ Igapäevaelu toetavad hooldusvõtted
- ♥ Kohandatud lähtuvalt hooldajast ja hooldusjärgustostkustest

(Hanson *et al.* 2008)

Toetamine

- ♥ Kogemuste vahetamine, kogemusnõustamine
- ♥ Asendushooldusteenuste olemasolu
- ♥ Praktiline tugi hooldustegevustel
- ♥ Kohandatud kodukeskkond

♥ (Hanson *et al.* 2008)

Võtmekohad

Omastehooldajad ja hoolealused

- ♥ Uue tehnoloogia potentsiaali tajumine, eelduseks kasutajasõbralikkus ja otsene kasu hoolduskorraldusele
- ♥ Kuuluvustunne ja isoleerituse vähenemine
- ♥ Toetusvõrgustiku teke

Omastehooldajad

- ♥ Teadlikkus ja turvatunne
- ♥ Kontroll hoolduskohustuse üle
- ♥ Enesekindluse kasv hooldamisel

(Magnusson & Hanson, 2012; Blussi, *et al.* 2013)

InformCare

Omastehoolduse infoportaal Euroopa Liidus

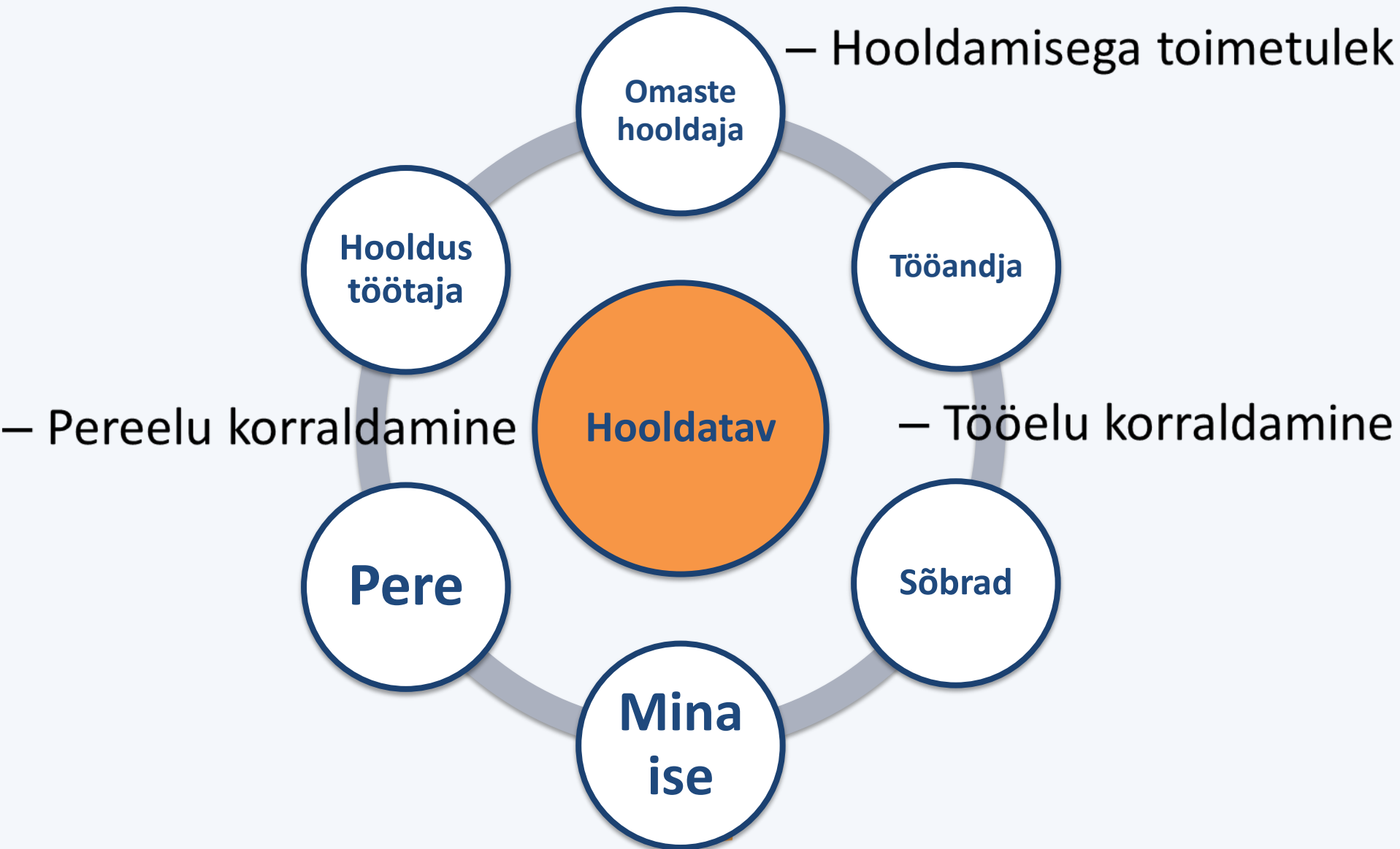
Hooldajad

**MTÜ Eesti
Omastehooldus**

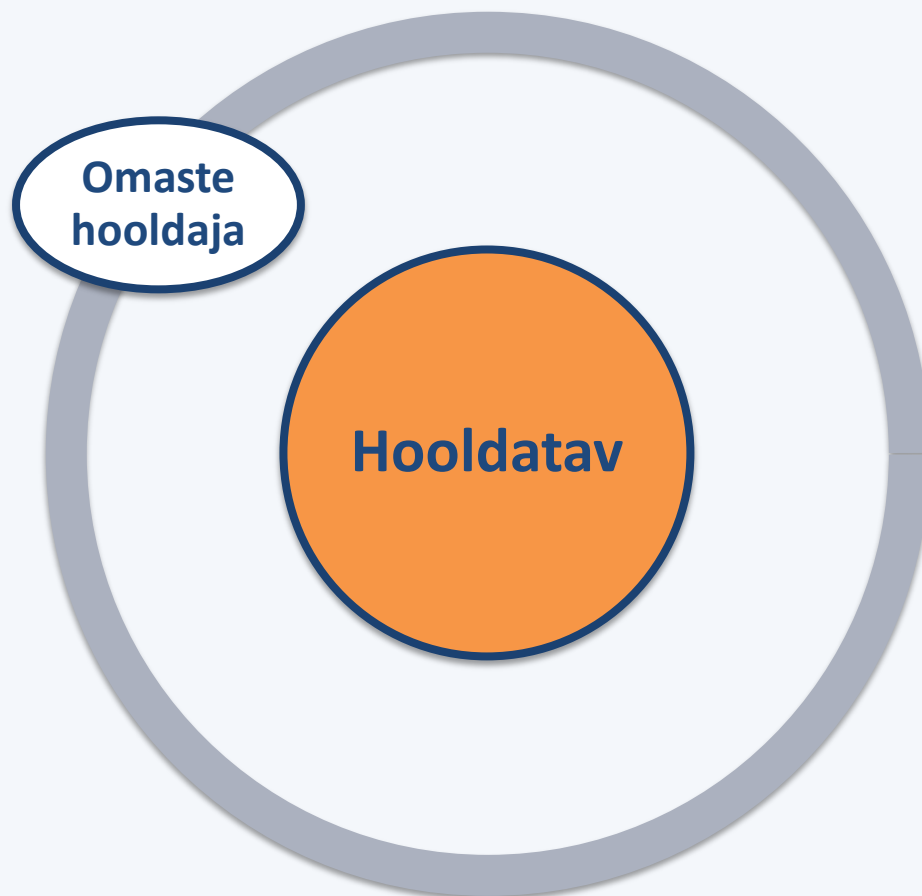
Pere, töö ja hooldus

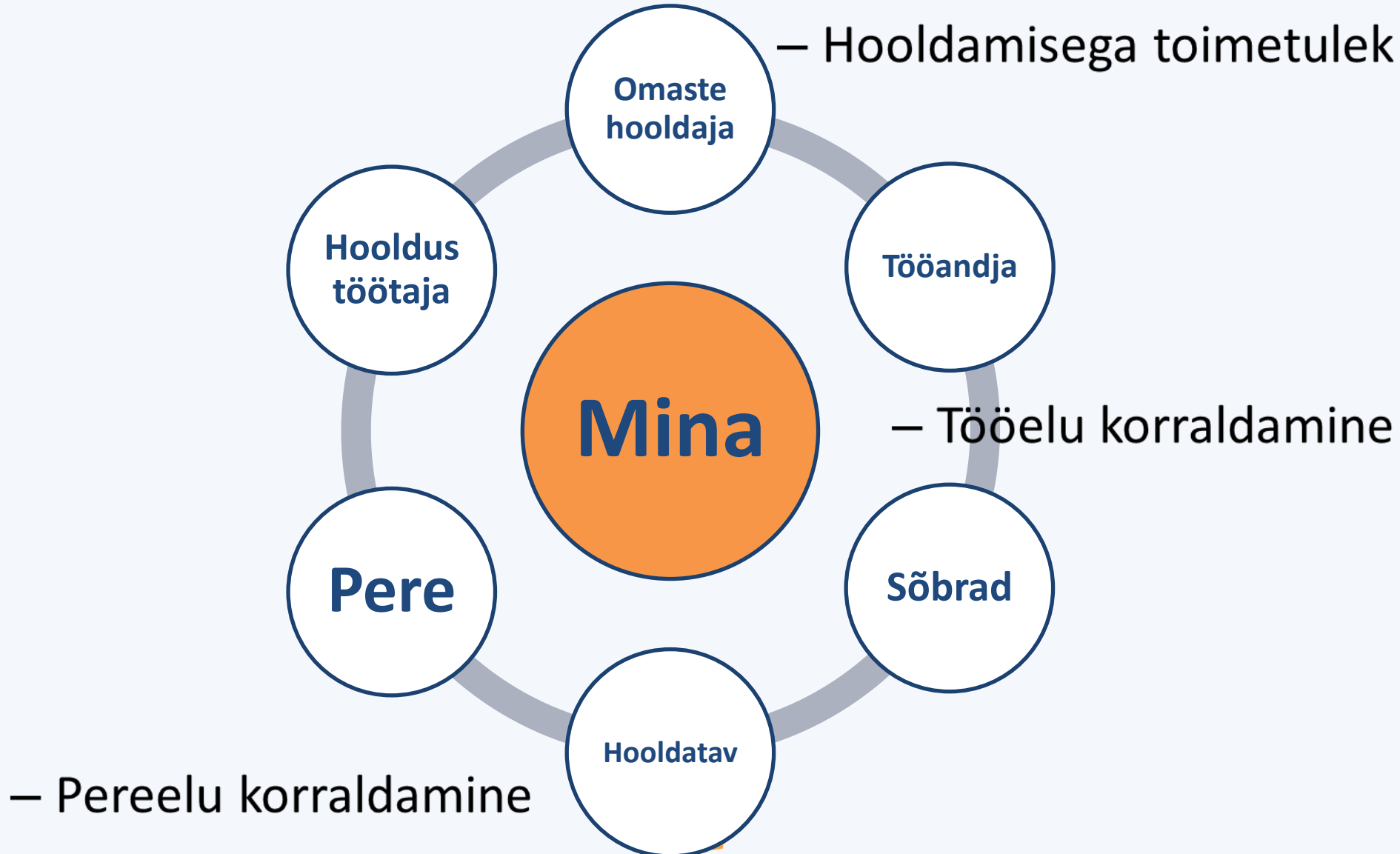

Pere, töö ja hooldus

– Hooldamisega toimetulek

Pere, töö ja hooldus

Heaolu arengukava

- ♥ Sotsiaalse turvalisuse ja kaasatuse, tööhõive ning võrdsete võimaluste arengukava 2016-2023

AE 3: Kõrvalabi või hooldust vajavatele inimestele on tagatud iseseisvat toimetulekut toetavad hoolekande-teenused ja vajadustele vastavad hooldusvõimalused

M1: Koduses keskkonnas iseseisvat toimetulekut toetavate hoolekandeteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine

- ♥ Eluruumi kohandamine, abivahendite kättesaadavus
- ♥ Tugiteenuste ja rehabilitatsiooni osutamine
- ♥ Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste ja teenuste mõjusam seostamine

M2: Erinevate sihtrühmade vajadusi arvestavate hooldusvõimaluste arendamine ning kättesaadavuse tagamine

- ♥ 'Süsteemide vahele jäävad' ja sobiva hooldusvõimaluseta rühmad
- ♥ Hoolekandes ja tervishoius pakutavate h-võimaluste parem seostamine

M3: Erihoolekandesüsteemi de-institutsionaliseerimine ja isikukeskseks kujundamine

- ♥ Uue teenustesüsteemi rakendamine, väiksemate teenuseüksuste loomine

M4: Mitteformaalse hoolduse toetamine ja lähedastest hooldajatele sotsiaalse kaitse tagamine

Heaolu arengukava

- ♥ Puuetega inimeste ja eakate teenused ning toetused
- ♥ Hoolduskoormusega inimeste teenused ning toetused
- ♥ Erivajadustega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine - kommentaar
- ♥ Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine
- ♥ Erihoolekande asutuste reorganiseerimine
- ♥ Lapsehoiukohtade loomine ja teenusepakkumise toetamine 0–7-aastastele lastele
- ♥ Hindamiste kava

Hoolduskoormuse vähendamise rakkerühm – november 2017

- ♥ Hooldusvajaduse ennetamine, hoolduskoormuse vähendamine ning efektiivse ja integreeritud teenuste pakkumise süsteemi loomine eeldab mitme valdkonna ja haldusala koostööd.
- ♥ Rakkerühma ellukutsumine aitab kaasa ka erinevate ministeeriumite finantsvahendite jätkusuutlikumale planeerimisele ning paremale koostöökohtade leidmisele.

Hoolduskoormuse vähendamise rakkerühm – november 2017

Rakkerühma töösse kaasatud ministeeriumid ja institutsioonid on:

- ♥ Sotsiaalministeerium – vastutab – töö-, tervise- ja sotsiaalpoliitika arendamise eest;
- ♥ Rahandusministeerium – vastutab kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse, sh kohaliku omavalitsuse finantseerimis- ja finantsjuhtimise põhimõtete arendamise eest;
- ♥ Justiitsministeerium – vastutab perekonnaõiguse kujundamise eest;
- ♥ Riigikantselei – vastutab rakkerühma kokkukutsumise ja töö koordineerimise eest.

Hoolduskoormuse vähendamise rakkerühm – november 2017

Rakkerühma kaasatakse järgmised avalik-õiguslikud ja valitsusvälised organisatsioonid:

- ♥ Eesti Haigekassa;
- ♥ Sotsiaalkindlustusamet;
- ♥ MTÜ Eesti Puuetega Inimeste Koda;
- ♥ MTÜ Eesti Omastehooldus;
- ♥ MTÜ Eesti Sotsiaalasutuste Juhtide Nõukoda;
- ♥ Eesti Linnade Liit;
- ♥ Eesti Maaomavalitsuste Liit;
- ♥ Tartu Linnavalitsus;
- ♥ Teenusmajanduse Koda;
- ♥ MTÜ Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik;
- ♥ Eesti Õdede Liit;
- ♥ Reeli Sirotkina (sotsiaaltöö lektor, Tartu Ülikool/Tallinna Ülikool).

Kodu kui töökeskkond

- ♥ Ohutus
- ♥ Riskide hindamine
- ♥ Kohandused
- ♥ Hooldusvajadus-hoolduskohustus

Omastehooldajate elukvaliteet ja heaolu

- ♥ Adekvaatse informatsiooni kogumine
- ♥ Inimeste konkreetsed lood – üldpilt ja probleemkohad, vajalikud arengud
- ♥ Küsitluse täitsid 30 inimest – 23 naist (77%) ja 7 meest (23%) – juhuslik valim.
- ♥ Keskmine vanus 55 eluaastat, erineva hariduse, hoolduskohustuse, elukohaga, tööstaatusesega, elusaatusesega
- ♥ 6 alateemat – valikvastused, faktid, avatud küsimused

Põhiandmed

- ♥ 90% hooldavad abikaasat, enda või abikaasa last, enda või abikaasa vanemat
- ♥ Eesti Perekonnaseadus – ülalpidamiskohustus – omastehooldaja hoolduskohustus pereliikme suhtes
- ♥ 1/6 hooldab kahte inimest
- ♥ Keskmise hooldatava vanus 61 eluaastat – noorim 8-aastane, vanim 92-aastane
- ♥ 40% hooldanud üle 10 aasta
- ♥ Isiklik abistamine, hingeline tugi, majapidamistööd, meditsiiniline abi
- ♥ 73% elab hooldatavaga samas majapidamises
- ♥ Pereliikmetelt tuleb suurem osa abist hoolduskohustuse täitmisel

Tööelu

- ♥ 50% hooldajatest töötab – töö, hoolduse ja pereelu ühildamine, tasakaal
- ♥ 50% oleks valmis loobuma tööst, kui hooldatav vajab pidevat ning intensiivset hooldust ja abi
- ♥ 50% töötavatest hooldajatest on tundnud soovi keskenduda ennekõike tööle, kogunud raskusi tööülesannete täitmisel, loobunud täiendkoolitustest, ühisüritustest, karjäärivõimalustest – häbi, solvumine, süütunne
- ♥ 56% hooldajatest on oma hoolduskohustusest tööle rääkinud – 70% on leidnud vähe mõistmist

Enda jõuvarud ja toimetulek

- ♥ Vaid 3 inimest leiab enda jaoks isiklikku aega hooldamise kõrvalt
- ♥ Stressi on hoolduskohustuse tõttu tundnud vähemalt 90%
- ♥ 70% tunneb piiratust valikuvabadustes ja sotsiaalses suhtlemises
- ♥ Toimetulekuks ja jõuvarude säilitamiseks on kõige olulisem pereliikmete toetus, lisaks sõbrad, huvitegevus, asjatundjate abi

Teenused

- ♥ Rahulolu kohalike omavalitsuse teenustega on väga madal
- ♥ 2/3 ei kasuta KOV teenuseid – koduhooldus, tugiisik, isiklik abistaja
- ♥ Keskmiselt 50% ei kasuta erinevaid teenuseid
- ♥ KOV-ide suutlikkus, teenuste kättesaadavus, hooldusvajaduse hindamine, sobiliku teenuse olemasolu, omastehooldaja teadlikkus

Tervis

- ♥ 80% peab oma tervislikku seisu rahuldavaks
- ♥ 2/3 hooldajatest hindab oma tervist võrreldes eelmise aastaga halvemaks
- ♥ 2/3 tunneb muret oma tervise pärast hoolduskoormuse tõttu
- ♥ 2/3 hooldajate tervis on hoolduskoormusest sõltuvalt kannatada saanud
- ♥ 40% hooldajatel on püsiv tervisehäire
- ♥ 50% kasutab korrapäraselt ravimeid
- ♥ Rahulolu tunneb hetke olukorraga 50%

Omastehooldaja

- ♥ Hooldajatoetust saab 40% - enamasti mittetöötav – võib sõltuda kohaliku omavalitsuse määrusest
- ♥ 25% on määratud hooldatava eestkostjaks
- ♥ Tunnevad muret jaksamise, stressi ja vananemise pärast
- ♥ Noorim vastaja 25-aastane, vanim 71-aastane
- ♥ Iseloomulikud jooned – empaatia, rahulikkus, järjepidevus, kommunikatsioon

Täna kuulamast!

MTÜ Eesti Omastehooldus

Kontaktisik: Helle Lepik

Telefon: +372 52 68 822

E-mail: info@omastehooldus.eu

Kontaktisik: Ivar Paimre

Telefon: +372 53 671 418

E-mail: ivar.paimre@gmail.com

